

A biológia és a földrajz tanítása során problémát szokott okozni az általános iskolában a „kapásnövény” fogalom. A probléma oka, hogy e fogalmat a tanítás során nem alakítják ki és a tankönyvek sem határozzák meg. Így a tanulóknak a kapásnövény kifejezés nem jelent megértett ismeretet, sőt fogalomzavart idéz elő. Nem értik, miért nem kapásnövény minden olyan növény, amelynek talaját kapálni szokták, mint például a paprika, a kerti vetemények, gyümölcsfák. Azt sem értik miért kapásnövény a kukorica, amelynek a talaját csak sarabolni szabad, és miért kapásnövény idénként a lucerna, amelynek nem tudnak kapálásról.

Több tanárnál pedig az okozza a problémát, hogy a kapásnövény fogalmat azonos módon értelmezik a gabonanövény és a pázsitfű fogalommal. Az egyenlő tartalmú és értékű fogalmak nem tartozhatnak egymás fogalomkörébe. Tehát, ha a kukorica gabonanemű, nem lehet kapásnövény — vagy fordítva, ha a kukorica kapásnövény, nem lehet gabonanemű. Mások a kapásnövény jellemző ismérvének a kapával történő töltögetést tekintik. Eszerint, mivel a kukoricát nem szabad töltögetni, nem kapásnövény.

A probléma tisztázása érdekében két logikai tényre kell a figyelmet felhívnom:

1. A kapásnövény fogalom nem egycmű s egyenlő értékű, nem összehasonlítható fogalom a pázsitfű s gabonanemű fogalmakkal. A „pázsitfű” fogalom körén belül a természet növények csoportját jelzi. A „kapásnövény” fogalom pedig mezőgazdasági fogalom, mely a termesztési eljárásra vonatkozik.

2. A fogalom tartalmát a lényeges fogalomjegyek összessége határozza meg. A kapásnövény fogalom lényeges jegyei a széles sortávolságra történő vetés és a folyamatos kapálás. Kapásnövényeknek tehát azokat a széles sortávolságra vetett növényeket nevezzük, amelynek talaját az egész tenyészidő folyamán gyomirtás és talajporhanyítás céljából kapálják. Lényegtelen tehát a kapásnövény fogalomtól belül, hogy a növények gabonaneműek-e vagy sem. Lényegtelen tehát a kapásnövény meghatározásánál, hogy a kukoricát nem töltögetik. A keskeny sortávolságra vetett vagy csak idénként kapált növények nem kapásnövények. A lényeges fogalomjegyek alapján kapásnövény például: a burgonya, kukorica, cukor- és takarmányrépa, a mák, a napraforgó, sőt, ha maggyerés céljából kapás sortávolságra vetik, a lucerna is.

Jósa Zoltán

A tanterv úgy jelöli meg az egyes osztályok eszközi szintjét olvasásból, hogy az a IV. osztály végére a további ismeretszerzéshez szükséges szinten álljon. Készségről ugyan még nem beszélhetünk, de törekszünk arra, hogy az olvasás a gyermek kezében minél hamarabb eszközzé váljék és ne cél maradjon csupán. Az iskola által nyújtott ismeret a gyermek számára annál mélyebb és tartalmasabb lesz, minél jobban ki tudja az bővíteni olvasottsága útján szerzett ismeretanyaggal.

Az olvasás eszközi szintjének emelése érdekében már az I. osztályban sokat kell fáradozunk. Az osztálykönyvtár létesítése ilyen tekintetben jól bevált. Ezt hosszú évek tapasztalata alapján nyugodtan merem állítani.

Az osztálykönyvtár létesítésével kapcsolatos tervemet az első szülői értekezleten szoktam közölni s indokolni a szülőkkal. A gyermekekben pedig már az első mese olvasásakor vágyat ébreszték a könyvek iránt. Tudatosítom bennük, hogy olvasásra csak az képes, aki ismeri a betűket. Így válnak nálunk a betűismertető órák kellően motiváltakká, a tanulók pedig nagyon is érdekeltté abban, hogy minél alaposabban és jobban tanuljanak.

A könyvek kiválasztásakor nagyon igényeseknek kell lennünk, hogy a gyermek önként, szívesen, érdeklődéssel olvasson, a szöveget megértse és azt a megadott szempontok szerint vissza is tudja adni.

Először a téli szünretek kapják meg a könyvet a tanulók. Bár még nem ismernek minden betűt, a nagybetűket pedig egyáltalán, mégis szívesen vállalkoznak olvasásra. Ez a feladat olyasféle kutató munkára készíti a gyermeket, amelynek megoldására képesek. Később az olvasó-füzetbe bejegyezzük az olvasott könyv címét. Az utolsó negyedévben már egy-egy mondatot is lejegyez a tanuló az olvasott könyvből, esetleg saját szavaival megfogalmazva.

Így válik tanítványaim barátjává s további ismeretszerzésük alapjává a könyv. A könyv szeretetén keresztül megtanítjuk a gyermekeket a kultúra elsajátítására és birtokba vételének módjára.

Az első osztályt elhagyva minden gyermek egy-egy könyvvel távozik. Otthoni könyvtárának első darabja lesz ez az első olvasott, az osztálykönyvből kapott könyv.

Nagy Jánosné
gyak. isk. tanító, Szeged